

УДК 614.3:656.2(477)

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

*Анашкін В. В.***Центральна санітарно-епідеміологічна станція залізничного транспорту України, Київ**

Ключові слова: залізничний транспорт, санітарно-епідеміологічна служба, структура, управління, напрями діяльності.

Залізничний транспорт є однією з найважливіших, базових галузей економіки України, він забезпечує її внутрішні й зовнішні транспортно-економічні зв'язки та потреби населення в перевезеннях. Діяльність залізничного транспорту, як частини єдиної транспортної системи країни, сприяє нормальному функціонуванню усіх галузей суспільного виробництва, соціальному й економічному розвитку держави та міжнародному співробітництву України.

Останнім часом на залізничному транспорті здійснюються істотні позитивні перетворення.

Ця важлива галузь народного господарства внаслідок своїх виробничих особливостей формує спектр гігієнічних та медико-профілактичних проблем, розв'язання яких вимагає постійної уваги з боку фахівців санітарно-епідеміологічної та лікувально-профілактичної служб [1].

Організація перевезень нерозривно пов'язана з розв'язанням комплексу гігієнічних завдань, спрямованих на охорону здоров'я залізничників, створення комфортних і безпечних умов проїзду пасажирів та поїзних бригад, дотримання санітарно-протиепідемічного режиму на шляху прямування пасажирських поїздів, профілактику забруднення навколишнього середовища тощо.

Специфіка забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя під час здійснення пасажирських перевезень на сучасному етапі полягає в організації гігієнічного супроводу заходів задля створення пасажирських вагонів нового покоління з підвищеними споживчими якостями, які б відповідали сучасним гігієнічним та екологічним вимогам, здійснення моніторингу санітарно-гігієнічного та епідемічного стану основних пасажирських об'єктів з метою профілактики захворювань, санітарної охорони території, щоб унеможливити завезення та поширення небезпечних інфекційних хвороб, оперативного реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій, контролю за ремонтом рухомого складу і виготовлення запасних

частин в депо та на заводах, а також розв'язання специфічних питань будівництва нових залізничних ліній для швидкісного руху поїздів, контролю за перевезеннями залізничним транспортом небезпечних вантажів, санітарно-протиепідемічного забезпечення роботи метрополітенів [2].

Важливим завданням є створення повноцінного гігієнічного моніторингу при транспортуванні масових хімічних вантажів залізничним транспортом. Під час перевезення та транспортної переробки хімічних вантажів залізничники мають контакт зі значно більшим асортиментом хімічних вантажів, різних за своїм фізико-хімічним складом та токсикологічними властивостями, ніж працівники інших галузей. Такий політропний комбінований вплив на залізничників є характерною особливістю їхньої праці, який не зустрічається в інших галузях народного господарства.

Зазначене ставить перед гігієністами та фахівцями лікувально-профілактичних служб залізниць низку актуальних завдань, що спрямовані на здійснення комплексних досліджень та гігієнічної оцінки умов транспортування хімічних вантажів, вивчення впливу професійно-виробничих чинників на здоров'я працівників, токсикологічну оцінку масових хімічних вантажів, обґрунтування розробки та впровадження оздоровчих заходів у процес залізничних перевезень [3].

Значна увага санітарно-епідеміологічної служби спрямована на контроль проведення профілактичних заходів щодо запобігання аваріям із небезпечними вантажами і на участь спільно з лікувально-профілактичною, аварійно-рятувальною та іншими службами у ліквідації наслідків таких аварій.

Останніми роками набуває значення контроль за перевезенням радіоактивних вантажів. Принципово важливою особливістю цих вантажів, яка відрізняє їх від інших, є те, що вони можуть створювати небезпеку не тільки у разі транспортних аварій, а й за нормальних умов перевезень. Це пов'язане з тим, що під час перевезення радіаційних вантажів рухомий склад

може бути джерелом зовнішнього, а в деяких випадках і внутрішнього опромінювання залізничників, пасажирів, які перебувають у транспортних засобах або поблизу них. Умови перевезення радіаційних вантажів спеціально регламентуються відповідними вимогами ядерного законодавства та потребують від фахівців санепідслужби спеціальних знань, оснащення відповідними приладами тощо.

Актуальними медичними проблемами зі значним гігієнічним компонентом на залізничному транспорті є обґрунтування та розробка критеріїв професійного добору на транспорті з метою охорони здоров'я залізничників та забезпечення безпеки руху, удосконалення системи періодичних медичних оглядів, забезпечення контролю за умовами праці та обґрунтування шляхів оптимізації виробничого середовища, оцінка оптимальних режимів праці та відпочинку, а також удосконалення системи профілактики професійних та професійно зумовлених захворювань.

Лінійний принцип побудови санітарно-епідеміологічної служби дає змогу здійснювати динамічне спостереження за умовами праці, побуту, харчування, відпочинку залізничників, членів їхніх сімей, за станом їхнього здоров'я, а також за пасажирськими та вантажними перевезеннями.

На сьогодні санітарно-епідеміологічна служба на залізничному транспорті України складається з 56-ти установ, у яких працюють 2583 спеціалістів, з них 646 лікарів, 1256 середніх медичних працівників.

Систему установ санітарно-епідеміологічної служби залізничного транспорту утворюють Центральна санітарно-епідеміологічна станція (ЦСЕС), 6 санепідстанцій залізниць та 49 санепідстанцій лінійних дільниць залізниць.

Функції закладів державної санітарно-епідеміологічної служби на залізничному транспорті розмежовані відповідно до їхнього рівня.

У ЦСЕС, як у центральній структурі, зосереджено всі повноваження щодо забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя на залізничному транспорті з відповідними функціями. ЦСЕС здійснює державний санепідгляд за всіма об'єктами залізничного транспорту України і є спеціально уповноваженим органом управління державною санітарно-епідеміологічною службою на залізничному транспорті. Крім того, ЦСЕС здійснює систематичне вивчення, узагальнення, аналіз звітних даних, інших матеріалів з подальшою розробкою та направленням підпорядкованим санепідстанціям висновків щодо ефективності проведених ними заходів і пропозицій стосовно підвищення якості їхньої роботи. Також до її компетенції віднесено функції розробки стратегії забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення і координації діяльності органів управління залізниць, підприємств, організацій, закладів й інших господарських суб'єктів, незалежно від їхньої підпо-

рядкованості й форм власності, з цих питань.

Санепідстанції на залізницях здійснюють державний санепідгляд за всіма об'єктами залізниць і методичне керівництво діяльністю лінійними санепідстанціями на відповідній залізниці, планування та проведення перепідготовки лікарів й інших фахівців. На рівні залізниць, підприємств залізничного транспорту і будівництва розв'язуються окремі проблеми забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення, пріоритетні для тієї або тієї залізниці чи підприємства.

Головною задачею лінійних санепідстанцій на залізницях є здійснення державного санепідгляду і проведення в життя всього комплексу санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів на рухомому складі, у виробничих і побутових об'єктах залізничного транспорту, визначених для лінійної дільниці, а також підприємств транспортного будівництва.

Всі санепідстанції є установами, структура яких містить у собі сукупність підрозділів, головними з яких є санітарно-гігієнічний, епідеміологічний відділи, санітарно-контрольні пункти та лабораторії. Категорійність санепідстанцій, кількісний та якісний склад спеціалістів, рівень матеріально-технічного забезпечення залежать від соціально-гігієнічних, санітарно-епідеміологічних, екологічних й економічних особливостей об'єктів нагляду (обсягу експлуатаційної діяльності залізниці, її лінійних ділянок, станцій, залізничних вузлів, потужності підприємств транспортного будівництва, кількості робітників, які зайняті на залізниці і членів їхніх сімей, потоку пасажирів, санітарного й епідемічного стану тощо).

Така організація державної санітарно-епідеміологічної служби на залізничному транспорті вже виправдала себе багаторічною практикою ефективної боротьби з інфекціями, комплексними, послідовними й уніфікованими у виконанні заходами (ліквідація аварій із небезпечними вантажами, ритмічний цілодобовий нагляд за обслуговуванням транспортного конвеєра всіма його службами і господарствами та інше) [4].

Санепідслужба залізничного транспорту входить до системи державної санепідслужби України і зобов'язана виконувати покладені на неї державою завдання задля забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення [5, 6, 7].

Водночас санепідслужба залізничного транспорту функціонально й історично була і є невід'ємною складовою частиною залізничної медицини, діяльність якої тісно пов'язана з роботою транспортної залізничної галузі. Разом з галузевими лікувально-профілактичними закладами установи санітарно-епідеміологічної служби повинні забезпечити реалізацію основних напрямків діяльності, які історично пов'язані і зберігають свій принциповий зміст, змінюючись відповідно до змін науково-технічної стратегії розвитку залізничного транспорту, а також досягнень

медико-профілактичної науки.

На сучасному етапі розвитку залізничного транспорту перед санепідслужбою постають такі завдання щодо гігієнічного супроводу пріоритетних науково-технічних проблем та напрямків перетворень у галузі:

- створення й виробництво технічних засобів нового покоління, включаючи пасажирські вагони, локомотиви, колійну техніку, обладнання електропостачання та автоматики;
- удосконалення технологій процесу вантажних та пасажирських перевезень;
- розробка та впровадження нормативних документів, інструктивно-методичних рекомендацій та пропозицій стосовно вдосконалення медико-санітарного забезпечення безпеки руху;

- розв'язання екологічних проблем, запобігання аварійним ситуаціям із небезпечними вантажами і в разі потреби ліквідація відповідних медико-санітарних наслідків;

- встановлення причинно-наслідкових зв'язків між станом здоров'я працівників залізничного транспорту та дією на них факторів довкілля — на основі системного аналізу та оцінки ризику для їхнього здоров'я;
- координація діяльності лікувально-профілактичних закладів і установ санепідслужби щодо здійснення галузевого моніторингу та розробка пропозицій щодо охорони здоров'я залізничників, поліпшення умов та безпеки їхньої праці для прийняття необхідних рішень керівниками служб, підприємств та організацій залізничного транспорту.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Капцов В. А. Современные проблемы гигиены и эпидемиологии на железнодорожном транспорте и пути их решения / Теоретические и прикладные проблемы современного здравоохранения и медицинской науки: Сб. науч. тр.: В 2-х ч. — М.: МГИУ, 2001. — Ч.1. — С. 127-136.
2. Кривуля С. Д. Гигиеническая оптимизация и обеспечение безопасности пассажирских железнодорожных перевозок / Теоретические и прикладные проблемы современного здравоохранения и медицинской науки: Сб. науч. тр.: В 2-х ч. — М.: МГИУ, 2001. — Ч.1. — С. 117-126.
3. Кривуля С. Д., Капцов В. А., Боярчук И. Ф. Гигиена труда при транспортировке химических грузов железнодорожным транспортом. — М.: ГУП ЦРП «Москва —

Санкт-Петербург», 2001. — 478 с.

4. Анашкин В. В., Богоуцкий В. В., Волков С. Д. Нарушения санитарного законодательства на железнодорожном транспорте. — К.: Транспорт Украины, 1999. — 175 с.

5. Москаленко В. Ф. Стратегія розвитку охорони здоров'я України до 2010 року // Політика і стратегія Української держави в галузі охорони здоров'я: Матер. наук.-практ. конф., Одеса, 20—21 травня 1999 р. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 1999. — 198 с.

6. *Адміністративні та функціональні реформи в системі охорони здоров'я: Аналіт. огляд* / В. Ф. Москаленко, О. О. Бобильова. — Тернопіль, 2000. — 56 с.

7. *Стратегічні напрямки розвитку охорони здоров'я в Україні* / Під заг. ред. В. М. Лехан. — К.: Сфера, 2001. — 176 с.

ОСНОВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ САНИТАРНО-ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКОЙ СЛУЖБЫ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ОТРАСЛИ

Анашкин В. В.

В статье определен комплекс первоочередных медико-санитарных и гигиенических задач, возникающих в процессе преобразований на железнодорожном транспорте. Обозначена роль санитарно-эпидемиологической службы железнодорожного транспорта в решении приоритетных научно-технических проблем отрасли.

Освещены вопросы взаимодействия лечебно-профилактической и санитарно-эпидемиологической служб железнодорожного транспорта Украины как неразрывных составных частей железнодорожной медицины.

THE MAIN DIRECTIONS FOR ACTIVITIES OF THE STATE SANITARY AND EPIDEMIOLOGICAL SERVICES OF THE UKRAIN RAILWAYS

Anashkin V. V.

The article was devoted to study of main herectiristics and chaingion tendantion in tne Ukrain railways sanitary-epidemiological establishments by development of railwaymens.

The qualitatively structural subdivision to implement the state sanitary and epidemiological supervision of the transportation have been scientifically substantiated, their aims and tasks, staff and functions have been described.